

Finner mening i naturen

Side 4

Geitene inntok Marøy

Geiter er satt inn i kampen mot gjengroing.

Side 6

Vanleg før i tida

I eldre tider var Rogaland eit typisk ulveområde.

Side 20

Sikring av bynær natur

Behovet for å sikre og bevare bymarkene er større enn noen gang.

Side 15

REDAKSJON Gaute Henriksen (ansv),

Jærprint AS (layout)

UTGIVER Naturvernforbundet i Rogaland

OPPLAG 2400

TRYKK Jærprint AS

PAPIR Nautilus white, 100 gr

Produsert av 100% returfibre

Naturvernforbundet
i Rogaland

Kontoret er vanligvis bemannet mellom
kl. 08.30 og kl. 15.00 alle ukedager.

ORG.NR. 971 339 993

BESØKSADR Mostun natursenter

Henrik Ibsensgate 59 og 61, 4021 Stavanger

TELEFON 51 52 88 11 / 966 10 221

E-POST rogaland@naturvernforbundet.no

INTERNETT rogaland-naturvern.no

BANKGIRO 1503.80.05879

GIVERKONTO 3201.41.63327

VIPPS #55017

DAGLIG LEDER

Gaute Henriksen, tlf 966 10 221

STYRELEDER

Erik Hammer, tlf. 413 35 042

LOKALLAG

Suldal: Roy Høibo, tlf 90 06 61 47

Etne og Vindafjord: Halldis Furre, 926 35 783

Strand: Egil Tjensvold, tlf 51 74 75 20

Nord-Jæren: Erik Thoring, tlf 41 68 32 38

Sandnes: Hans Ivar Sømme, tlf. 481 57 810

Haugesund: Roald Østensjø, tlf 99 40 20 61

Dalane: Ina Shelby, tlf. 918 60 515

MEDLEMSKAP

Medlemskap kan tegnes på Mostun natursenter eller på naturvernforbundet.no/medlem

Mostun natursenter

Utstillinger og økologisk kafé åpen

søndager kl. 11.00-15.30.

Utleie av Inge Steenslands hus

se www.rogaland-naturvern.no eller

telefon 977 94 816

KONTAKTPERSON

Gaute Henriksen, tlf 917 07 043

Besøksenter
våtmark Jæren

BESØKSADR Mostun natursenter,

Henrik Ibsensgate 59, 4021 Stavanger

DAGLIG LEDER

Sissel Norheim, tlf 977 12 253

NATURVEILEDER (Våtmarksløftet)

Susanne Zazzera, tlf 414 84 339

E-POST post@bvj.no

INTERNETT Facebook: Besøksenter

våtmark Jæren og www.bvj.no

ORG.NR.: 819 903 492

ANNONSER

Sverre Stakkestad

sverre@gmk.as

Forsidebilde Morten Abel

Foto: Gaute Henriksen

Naturen står tilbake som taper

Er det håp om at nedbyggingen av natur i Norge faktisk kan reduseres? Svaret på det spørsmålet ser, enn så lenge, dessverre ut til å være nei. Statistikk viser at ingen andre land i Europa bygger ned så mye natur, målt etter innbyggertall, som det vårt land gjør. Det skjer nok delvis fordi vi har mer natur å ta av, når andre land allerede har bygget ned mye av sin natur. Men samtidig er arealbruken i Norge ute av proporsjon med befolkningsveksten. Til sammenligning forbruker Sveits, som også har fjellområder og penger, en tidel så mye areal per innbygger som Norge. Også vi i Norge burde føle et ansvar for å ta vare på de siste urørte områdene i Europa, som vi jo sitter med en viktig del av og som er helt avgjørende for å bekjempe klimaendringer og tap av naturmangfold.

Arealendringer er hovedårsaken til tapet av norsk natur. Dette tapet skjer ute i de mange norske kommunene. Ansvar for de nasjonale klima- og naturmålene er i praksis fordelt på 357 kommuner. Resultatet er en «bit-for-bit»-nedbygging av norsk natur, der dispensasjoner er hovedregelen. Miljøskader er som regel et resultat av en rekke enkelt-handlinger som hver for seg gir små virkninger, men som i sum gir et uheldig utfall for naturen. Framover vil naturtapet kunne skyte ytterligere fart, etter som Stortinget nå utvider selvstyret i areal- og naturforvalt-

ningen og avgrenser Statsforvalternes muligheter til å være vaktbikkje. Uten makta til statsforvalterne blir det fort fritt fram for å ødelegge enda mer natur.

I dag er det vanligvis staten som sier nei til nedbygging, og ikke kommunene. For naturen har ikke sin egen advokat, som den naturinteresserte popartisten Morten Abel korrekt påpeker i et intervju i denne utgaven av Rygjavern. I dagens virkelighet er utfallet av enkeltsaker, der miljø og andre interesser står mot hverandre, ikke juss, men politikk. De folkevalgte har uansett det avgjørende ordet, gjennom politiske føringer som legges for forvaltningen av naturen. Dermed står naturen som regel tilbake som taper uansett, nettopp fordi den generelle politiske viljen til å prioritere naturhensyn framfor nærings- og andre utbyggingsinteresser er altfor liten.

Samtidig vil folk flest på et eller annet tidspunkt forstå alvoret og viktigheten av å ta vare på naturen? For hva skjer når stadig flere kjenner på kroppen de utfordringene som klimaskapte flommer, ras og andre naturkatastrofer medfører? Eller når folk i stadig større grad opplever at nærnaturen forsvinner? Den utviklingen kan etter hvert føre til at både innbyggere og politikere våkner og bestemmer seg for å slutte opp om bærekraftige løsninger. Det beste er at oppvåkningen skjer snarest, og ikke når det begynner å bli for seint.

Erfjord.

Stadig nye lokallag i Rogaland - det nyaste finn me i Vindafjord

Naturvernforbundet har målsetting om minst eitt nytt lokallag i Rogaland kvart år. Halldis Furre gjekk i bresjen for å få på plass lokallag for Vindafjord og Etne.

Rogalands nyaste lokallag blei stifta i oktober i fjor. Det spesielle med dette lokallaget er at det ikkje bare strekkjer seg over kommunegrensa, men også over fylkesgrensa. Etne kommune er nemleg ikkje i Rogaland. Initiativtakar og leiar for det nye lokallaget på grensa mellom Rogaland og Vestland fylke, Halldis Furre, fortel at det var både lett og vanskeleg å starta lokallag.

- Det som har vore lett, har vore å få hjelp frå fylkeslaget med det organisatoriske i byrjinga, og at det var ei anna som var like gira som meg til å få dette til. Det skal ikkje meir til enn at det er to som er veldig motiverte! Det som har vore vanskeleg, har vore vanskeleg er å få folk til å sitja i styret. Mange er positive til oppstart av nytt lokallag, men dei vil ikkje vera med i styret, fortel ho.

- Kva har de jobba mest med i lokallaget så langt?

- Me har hatt eit ope medlemsmøte i Etne med to «naturrelaterte» foredrag, mest 30 personar kom, og det var me nøgde med. I april hadde me eit samarbeid med Motvind Vindafjord, der me viste filmen «Vi som solgte landet» på kinoen i Etne. Her inviterte me særskilt politikarane i dei to kommunane til å koma. Me fekk òg besøk av regissøren, og dei som møtte fram fekk snakke med han etter filmvisinga. Det var bra oppmøte, men altfor få politikarar. Arrangementet ført til

reportasje i lokalavisa, så det var me nøgde med, men det tok mykje tid å planleggja, svarer Halldis Furre.

Mykje utbygging

Ho fortel også at det er nok natursaker å ta tak i:

- Det er mykje som er på spel i Vindafjord for tida, mellom anna to vindkraftutbyggingar og utbygginga på Dommersnes. I tillegg har me ei sårbar lakseelv i Etne, oppdrett «på kvart nes» og eit press på naturen som i mange andre kommunar. Me prøver å påverka folk og politikarar i dette. I tillegg vil me ha arrangement som er positive, som gjer at folk i kommunane våre blir meir glade i og meir medvitne om den vakre og sårbare naturen rundt oss. Gjennom dette håpar me òg å verve fleire medlemmer.

Før lokallaget blei stifta var det til saman i underkant av 50 medlemmer i dei to kommunane. I dag har det nye lokallaget 70 medlemmer.

Totalt i Rogaland er det rundt 3070 medlemmer.

Manglar Jæren

Fylkessekretær Gaute Henriksen jobbar for å få på plass minst eitt nytt lokallag i Rogaland kvart år.

- Med dagens sju lokallag dekker me nå det meste av fylket. Det er særleg utover på Jæren det manglar lokale lag. Her finn me fleire kommunar som burde hatt god nytte av eit lokallag.

Halldis Furre fortel at det var både lett og vanskeleg å starta nytt lokallag.

Natursakene står i kø i jærkommunane, men me saknar her lokale kontaktpersonar som vil yta ein ekstra innsats for naturvernarbeidet. Me veit at det har vore ei viss interesse for å starta nytt lokallag i Time, så kanskje det neste lokallaget kjem der, spør han seg.

Så dersom det er det nokon på Jæren som vil starta lokallag for Naturvernforbundet, anten for ein eller fleire kommunar, så er det bare å ta kontakt.

FILM SOM GJORDE INNTRYKK

I forbindelse med Verdens Miljødag viste Naturvernforbundet i Rogaland, sammen med Besteforeldrenes Klimaaksjon og Framtiden i våre hender, den nye dokumentarfilmen «Ilden, vannet, jorden, luften».

Arrangementet, som også var en del av foredragsserien Natur på torsdag, samlet et publikum på i overkant av 30 personer på kulturhuset Sølvberget i Stavanger. Etter at filmen var vist, fikk de frammøtte også med seg en interessant samtale og diskusjon om filmen og klimaspørsmålet. I debattpanelet deltok regionforsker Anders Riel Müller fra UiS, styreleder Erik Hammer i Naturvernforbundet i Rogaland og politikerne Kari Vestbø (SV) og Andreas Aukland (MDG).

En naturens mann

– Noe av det vondeste som fins er følelsen av å se natur som blir ødelagt. Urørt natur er det vakreste som fins, sier Morten Abel.

For en av Norges største popstjerner gjennom tidene er naturen svært viktig. Morten Abel, som ikke bare er artist, men også bildekunstner og skuespiller, finner både mening og stor glede i naturen. Han er derfor også opptatt av naturvern.

Helt fra oppveksten i naturskjønne omgivelser utenfor Bodø har kjærlig-

heten til natur og dyr vært en del av livet til Morten Abel. Men det er særlig i de seinere årene at han har brukt mye tid på å ferdes i naturen.

Etter at familien flyttet til Paradis i Stavanger omtrent da Morten var ferdig med ungdomsskolen, ble ikke dagliglivet i like stor grad preget av nærhet til naturen. Artistkarrieren,

først med legendariske Mods, og etter hvert med September When og en lang solokarriere som popartist, har ikke alltid gitt rom for lange turer i naturen. Nå drar han på tur så ofte han kan.

- Jeg har virkelig funnet gleden i å dra av gårde med telt på ryggen, både i fjellet og ved kysten, og som regel i

Kjendis-artist Morten Abel finner både mening og stor glede i naturen.

lag med hunden Jack som turkamerat. Jeg har jo ikke noen A4-jobb, og er heldig som i store deler av uka har muligheten til å dra på overnattingsturer med telt i rogalandsnaturen, sier 63-åringen.

- Så det bor en liten Lars Monsen i deg?

- Ja, men det tror jeg det gjør i oss alle. Å dra ut for å oppleve steder, der en ikke har vært før, føles veldig meningsfullt.

Men ikke hvor som helst. Fascinasjonen og gleden av å ferdes ute i naturen er det som teller mest. For meg er det for eksempel uaktuelt å dra på sydentur.

Natur i musikken

I Morten Abels kunst, enten det er musikken eller maleriene, så er ikke naturen så tydelig. Men den er en inspirasjon, og skimtes særlig i de engelske tekstene. I September Whens storhetstid ble det laget musikkvideoer ute i naturen, blant annet på Høg-Jæren i et landskap som nå er sterkt preget av vindturbiner.

- Vi var imponert av natur med stort rom og høy himmel, og det ble utnyttet i musikkvideoene våre den gangen, forteller Abel.

I 2025 viste Rogaland Teater forestillingen «Spør Skogen» som er blitt til etter en idé av Morten Abel. Denne teatersuksessen, som også framføres i år, handler om dyr som våkner en morgen og opplever at det er ingen mennesker der lenger. Menneskene i stykket, som er utkledd som dyr, prøver å spørre hverandre, og naturen, om hva som egentlig er meningen med alt sammen.

«Vi mennesker begynte så godt, i balanse med naturen, men så har vi utviklet oss til parasitter. Skadedyr. Det må vi ta inn over oss» har Morten Abel uttalt om tankene bak denne forestillingen.

- Hvis en spør jordkloden om hva den synes om oss mennesker, så kan en jo tenke seg svaret, utdyper han til Rygjaværn.

Abel føler en uro over naturkrisen og klimautfordringen:

- Det er noe som påvirker meg veldig mye. Men samtidig har jeg tro på mennesket og naturen. Jeg er optimist og har tro på at vi til slutt finner ut av energiproblematikken. Men det vil ta tid og mennesket kommer til å famle seg fram i mange tiår framover. Jeg tror for eksempel at vi om femti år kommer til å se tilbake på alle vindturbinene som vi førte opp i naturen med stor undring. Hvorfor gjorde vi det? Så mye styr for å lite strøm, vil nok folk tenke i framtiden, sier han ivrig.

Energi fra sola

Morten Abel har tro på at energi fra kjernekraft, blant annet fra små kjernekraft, vil bli en løsning etter hvert:

- Men til sjuende sist ligger løsningen i energi fra sola, på en eller annen måte. Der vil nok vi mennesker finne den store muligheten til å forsyne jordkloden med energi. Det foreligger mye spennende forskning rundt framtidens energiforsyning, og dette er noe som jeg har prøvd å sette meg inn i. Men jeg ser jo at det er langt fram før vi blir en sivilisasjon som kan utnytte sola fullt ut. Imellomtiden bør vi ta vare på planeten som om den var en stor nasjonalpark.

- Naturen har ikke sin egen advokat, påpeker han og advarer om det avtrykket som vi mennesker setter på naturen. Det handler blant annet om hva vi spiser:

- I dag spiser vi feil mat. Kjøttproduksjon utgjør en stor belastning på naturen og opptar unødvendig store arealer. Selv er jeg veldig opptatt av hva jeg spiser. Jeg er ikke vegetarianer, men prøver å unngå den type mat som har et stort avtrykk på naturen.

Det er ingen tvil om naturengasjementet til den kjente artisten.

- Noe av det vondeste som fins er følelsen av å se natur som blir ødelagt. Vi må passe på å velge inn partier og politikere som ønsker å ta vare på naturen og ikke bygger den ned, legger han til.

Morten Abel skulle gjerne sett at naturen fikk vokse mer fritt, også i Stavanger. I fjor sendte han et forslag til Stavanger kommune om å la Texaslunden ved Mosvatnet gro igjen på en naturlig måte.

- Det området består jo bare av en stor plen som vanligvis er for våt til at den har noen nytte for aktiviteter. Det hadde vært bedre om Texaslunden ble gitt tilbake til naturen, forteller han om forslaget.

- Har det skjedd noe mer med det forslaget?

- Jeg fikk et svar fra kommunen om hvordan jeg kunne ta dette videre. Men det har ikke skjedd mer, så dette må jeg huske å få sjekket opp igjen, svarer den kjente artisten.

Den frivillige innsatsen lever i beste velgående

Det går så det suser i Naturvernforbundets dugnadsgruppe. Stor oppslutning og iherdig innsats i flere prosjekter i år.

For eksempel Hålandsholmen i Hålandsvatnet i Randaberg. Den åtte dekar store holmen ble ryddet for skog og kratt i oktober 2023. Så har vi slitt med den viktige oppfølgingen. Først i vinter kom vi i gang med etterarbeidet, takket være en lang periode i januar og februar med sikker is. Ni mann fortsatte arbeidet med brenning og rydding av oppslag. Håpet er lokke hettemåkene til å etablere seg igjen etter 20 års fravær.

Marøyene

På Marøyene har det vært god gang. Litle Marøy naturreservat har fått et lite skjul til villsauene. Det har vi bygd på oppdrag fra Stavanger kommune. I vinter har fire villsau beitet på øya for å holde krattet i sjakk. De har fått sju lam. På Store Marøy består hovedflokken av 10 søyer og en vær som har fått 14 lam (7.mai). Villsauene vedlikeholder kulturlandskapet. Men det klarer de ikke alene. Dugnadsgjengen må trå til med manuelt arbeid. I vinter har vi svidd den sørlige delen av lyngheia: Det er nesten 20 år siden sist. Sviingen er nødvendig for å få opp ny og frisk røsslyng.

Den gjenværende bjørkeskogen på Marøy minker raskt. I år er det felt bjørk tilsvarende 240 sekker ved. De velvoksne bjørkene i sør er en viktig frøkilde som må bort om vi skal stanse gjengroingen i lyngheia. I vår har vi satt inn et nytt våpen i kampen mot gjengroing. Ti geiter skal livnære seg på bjørkeskudd i sommer.

Mosvatnet og Mostun

Måkeholmen i Mosvatnet ble som vanlig krattryddet i vinter. Nytt gjerde ble satt opp rundt hekkeplattformen etter at det gamle ble revet ned. Men ville hettemåkene vende tilbake etter

DUGNAD Nye arealer som tidligere var kystlynghei blir ryddet av Naturvernforbundets ivrige dugnadsgjeng.

fjorårets kollaps? Svaret er ja. Hettemåkene kom i stort antall, de slo seg ned og de bygde reir. Alt tyder på at årets sesong blir vellykket.

Dugnadsgjengen er også involvert i uteområdet ved Mostun. I år er det gjennomført vedlikehold og skjøtsel, blant annet i slåtteenga. Pollinatorhagen er i stadig utvikling i regi av

Mostuns grønne vaktmester, Synne Dahl. Hun får hjelp av frivillige til å holde hagen og uteområdet i presentabel stand.

Dugnadsleder Erik Thoring

HÅLANDSHOLMEN Rydding og brenning på Hålandsholmen i vinter.

HETTEMÅKER Hettemåkene er tilbake på Måkeholmen i stort antall.

GEITER Geiter er satt inn i kampen mot gjengroing av bjørk i lyngheia på Marøy.

Delte kunnskap og erfaring om truet fugleart

30 hettemåkevenner var i slutten av mars samlet på Mostun natursenter for å dele kunnskap og erfaringer under nasjonal hettemåkekonferanse.

Konferansen ble høytidelig åpnet av ordføreren i Stavanger.

- Jeg var ikke født en gang da det bodde 6000 hettemåker i Madlaleiren på 1970-tallet. Det er et antall som er nesten umulig å begripe. Desto tristere er det at hettemåkene nå er så fåtallige at de er truet av utryddelse, sa Stavanger-ordfører Tormod Wilson Losnedal da han åpnet konferansen.

Ordføreren mente at Stavanger og de

gjenværende hettemåkekommunene på Jæren ikke kan sitte stille i båten og se at hettemåkene blir utryddet.

- Vi må ta ansvar sammen med statlige myndigheter og frivillige organisasjoner, understreket han i sin åpningstale.

Morten Helberg i BirdLife Norge representerte den fremste eksperten i forsamlingen. Han gjør mer enn å bedrive ord. Helberg har egenhendig

utviklet og bygd flere predatorsikre flyteholmer på Østlandet hvorav en i Ulsrudvatnet i Oslo har vært en særlig stor suksess.

De øvrige innleiderne var Rådmund Steinsvåg fra Naturvernforbundet i Lindesnes, Steinar Eldøy fra BirdLife Rogaland, Knut Henrik Dagestad fra SNO, Einar Wilhelmsen fra Sabima, Jørund Braa fra Miljødirektoratet og Kjartan Alexander Lunde (V) fra

aringer

Godt oppmøte på guidet tur under hettemåkekonferansen tross tett morgentåke ved Mosvatnet.

Rogaland fylkeskommune. Sindre Molværsmyr fra NINA hadde sykdomsforfall.

Hettemåkekonferansen ble arrangert av Naturvernforbundet i Rogaland i samarbeid med BirdLife Rogaland, Forum for natur og friluftsliv Rogaland og Besøkssenter våtmark Jæren. Konferansen ble støttet av Statsforvalteren i Rogaland, Rogaland fylkeskommune, FNF Rogaland og kommunene Sola, Time, Klepp og Stavanger.

VEDTOK HANDLINGSPLAN FOR KRITISK TRUEDE HETTEMÅKER

Dette er hovedpunktene i handlingsplanen som ble vedtatt på hettemåkekonferansen på Mostun:

Øke kunnskapsgrunnlaget

Identifisere de viktigste truslene mot hettemåkene og særlig de truslene vi kan gjøre noe med. Blant annet: konsekvenser av arealendringer, endra drift i landbruket, redusert mattilgang og hettemåkekoloniens økologiske funksjon. Kunnskapen hentes inn fra de tre gjenværende regionene i landet der hettemåkene har bærekraftige bestander.

Overvåke hekkebestandene

Måltrett og kontinuerlig overvåking av større, etablerte hettemåkekolonier for å samle informasjon og derigjennom øke kunnskapsgrunnlaget

Restaurere hekkehabitater

Hindre gjengroing av eksisterende og tidligere hekkehabitater er et viktig tilretteleggingstiltak.

Systematisk predatorkontroll

Ved kjente, etablerte kolonier gjennomføres tiltak for å hindre predasjon i hekketida. Tiltakene vil variere fra sted til sted og de må gjennomføres årlig. Samarbeide med andre om felling av predatorer.

Hettemåkeoppsyn

Organisere fysisk tilsyn med utvalgte kolonier i yngleperioden for å forebygge og avverge hendelser som kan ha negative konsekvenser. Økt bruk av kameraovervåking og GPS-merking.

Bygge landfaste og flytende hekkeplattformer

Predatorsikre installasjoner på land og til vanns vil kunne føre til betydelige bedre hekkesuksess. Installasjonene kan bygges i allerede etablerte kolonier, men også på steder der det tidligere har vært hekking over tid. Vedlikehold og tilsyn må organiseres.

Inngjerding av hekkeområder

Inngjerding av større landfaste hekkeområder med strøm er et effektivt predatorvern som er mye brukt i andre land. Dette må utprøves i dertil eigna områder i Norge

Finansiering av tiltakene

Med handlingsplanen må det følge økte statlige tilskuddsmidler. Tilskuddene administreres av statsforvalterne i de berørte hettemåkefylkene og i fylker der det er konkrete planer for reetablering av hettemåkekolonier. Privat finansiering er også et aktuelt tiltak.

Hvem skal ha ansvaret?

Hettemåkekommunene må ta større eierskap til handlingsplanen og dens gjennomføring. Kommunene er ikke lovpålagt å gjøre tiltak for hindre utdøing av en art, men vi vil utfordre kommunene om å aktivt søke samarbeid med frivillige organisasjoner som BirdLife, Naturvernforbundet og andre.

Bli en måkevenn!

Måker som gruppe har et dårlig omdømme i deler av befolkningen. Det må endres blant annet ved å redusere konfliktnivået i praksis og ved å framsnake måkene gjennom ulike informasjonstiltak.

TAKK for at du rydder
i ditt nærmiljø. Det hjelper!

DNT Stavanger og omegn

SANDNES
KOMMUNE

STAVANGER
KOMMUNE

Rogaland på kryss og tvers

KARMØY: Etter krav om utsatt iverksettelse fra Naturvernforbundet i Rogaland og en privatperson, har Statsforvalteren stanset oppstarten av arbeidet med ny skole på Veia. Hensynet til truede arter og rettssikkerhet veier tyngre enn behovet for en rask skolestart på Veia, er konklusjonen. Naturvernforbundet mener planene vil føre til irreversible ødeleggelser av naturverdier i området. I planområdet er det registrert flere rødlistearter og planter, insekter og amfibier som er avhengige av et tjern og ei myr i utbyggingsområdet. Konsekvensutredningen beskriver inngrepene i naturmangfoldet som «svært alvorlige». Statsforvalteren er enig i at inngrep nå vil være umulige å omgjøre senere.

TYSVÆR / BOKN: Statens vegvesen har pekt ut sin foretrukne trasé for ny E39 mellom Rogfast på Bokn og Bømlafjordtunnelen i Sveio. Utbyggingen vil føre til stor nedbygging av både utmark, skog og landbruksareal langs den seks mil lange strekningen som gjelder kommunene Bokn, Tysvær og Sveio. Naturvernforbundet i Rogaland mener at de negative konsekvensene av en slik vei er enorme, og har i høringsrunden påpekt at forslaget om firefelts motorvei på strekningen Bokn-Bømlafjorden strider mot sentrale internasjonale forpliktelser om naturbevaring og klimamål. Vi mener at veimyndighetene i stedet bør satse på utbedring av eksisterende trasé, og gå bort fra planene om en gjennomført firefelts motorvei med fartsgrense på 110 km/t.

Skisse av Aksdal-området med ny E39.
Foto: Statens vegvesen

Sandnes

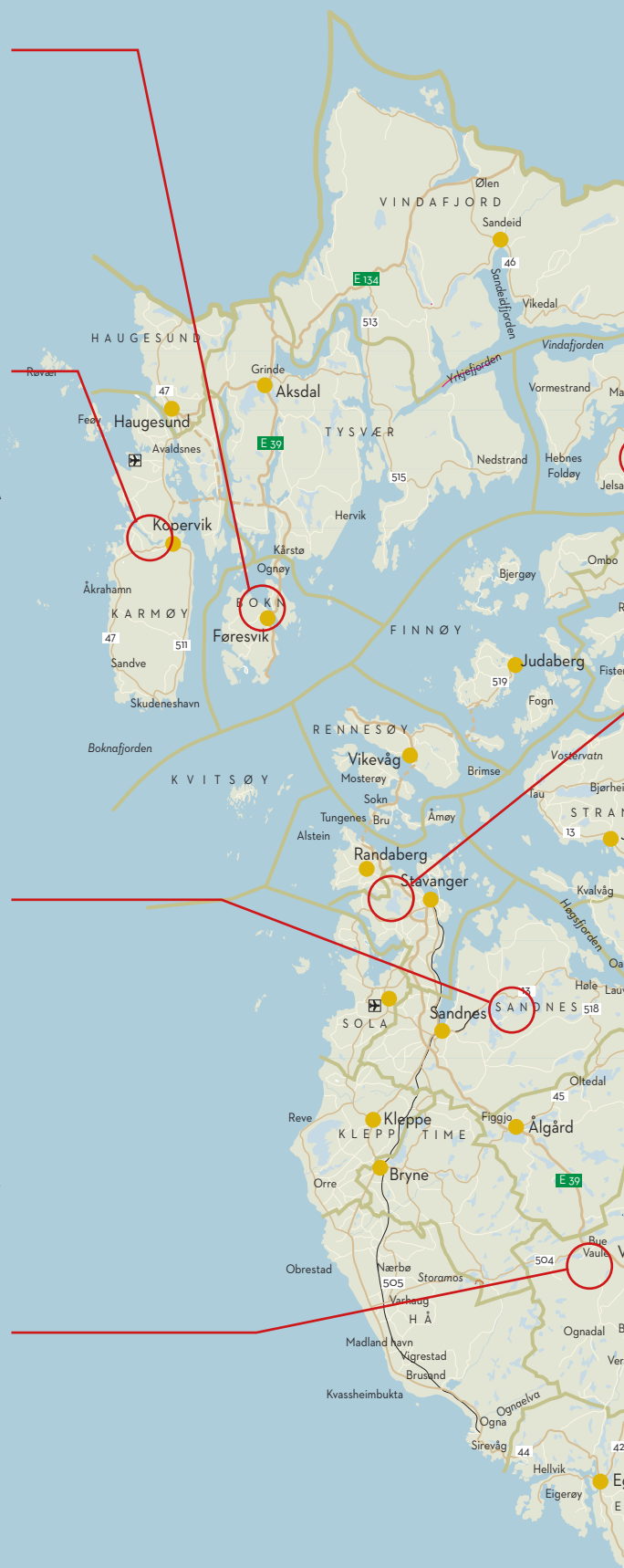
SANDNES: Naturvernforbundets lokallag er i gang med vipebur på to hekkelokaliteter i Sandnes, sammen med Birdlife. En privatperson støtter arbeidet økonomisk, og har gitt beskjed om at han vil bidra med inntil 35

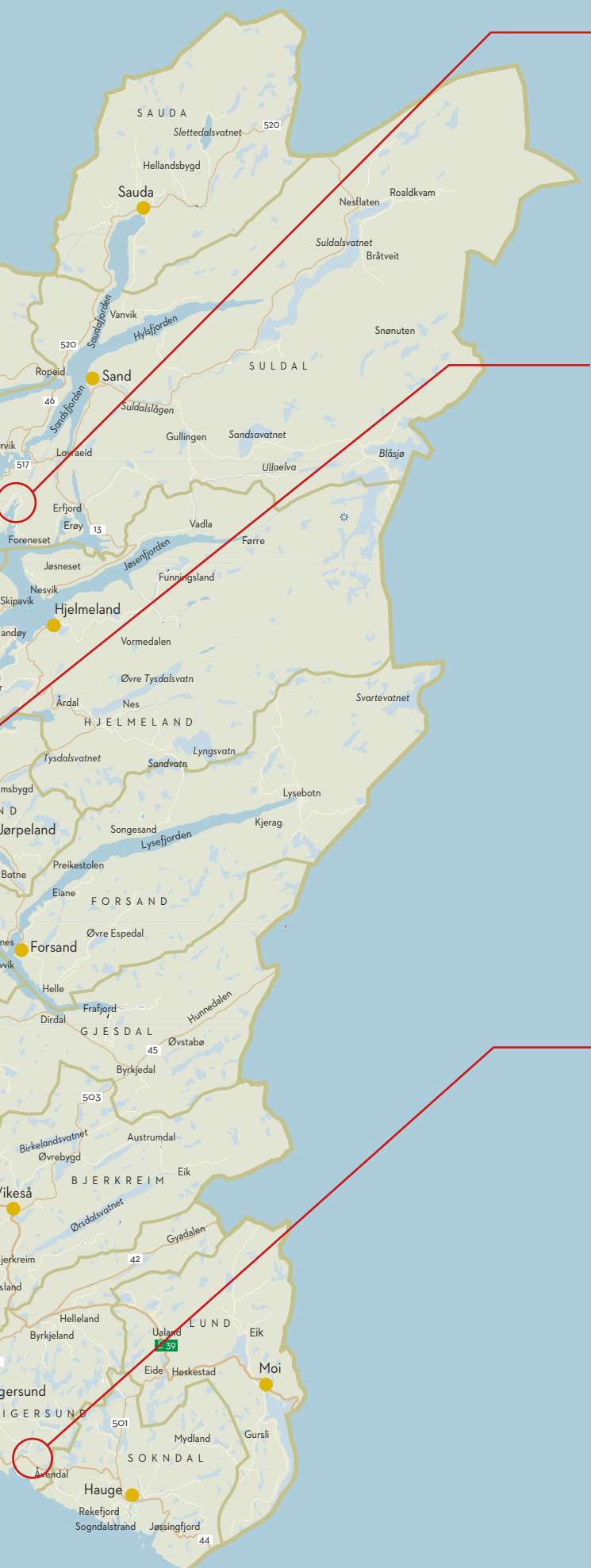

Vipa er en kritisk truet art i Norge. Foto: Erik Thoring

000 kroner årlig i 2026, 2027 og 2028 til tiltak for vipere, eller eventuelt andre naturnyttige tiltak. Det er så langt anskaffet tre viltkamera og avtalt kjøp av 10 vipebur. Prosjektet viser at vipebur har effekt. Vipene har akseptert bur på fire av fem reir på den ene lokaliteten. Lokallaget har invitert sine medlemmer til å delta i arbeidet i felt, og responsen har vært god.

BJERKREIM: Et knapt flertall i Bjerkreim kommunestyre ga i mars grønt lys til at Statkraft kan gå videre med planprogrammet for storstilt vindkraftutbygging på Moifjellet. Planen som omfatter hele 38 opptil 200 meter høye vindturbiner over et 16 kvadratkilometer stort område. Konsesjonssøknaden for Moifjellet vindkraftverk er på høring med frist til 19. juni. Fylkeskommunen har fått innvilga utsatt uttalefrist til slutten av august. Når alle innspillene er vurderte skal denne omstridte vindkraftsaken opp til andregangsbehandling i Bjerkreim kommunen. Natur- og friluftsfylkeskommunen er sterkt imot planene på Moifjellet, som vil gå hardt ut over naturen og muligheten til å bruke Moifjellet som turområde. Når denne saken etter hvert kommer opp i kommunestyret, er håpet at noen av lokalpolitikkerne som stemte for utbygging sist, endrer mening.

SULDAL: Like ved den idylliske Økstrafjorden i Suldal planlegges et nytt, gigantisk steinbrudd. Norsk Stein på Berakvam er Europas største pukkverk, og utvidelsen av steinbruddet vekker reaksjoner både blant fastboende og hyttefolk som frykter både støyen og framtida til den vakre fjorden. Kordalsnuten som ligger i nærheten av Økstrafjorden skal etter planen bli gjort om til singel og sand. Naturvernforbundet i Rogaland og de andre samarbeidende organisasjonene i Forum for natur og friluftsliv (FNF) har i en uttalelse til detaljreguleringen av næringsområdet på Berakvam bedt om at planarbeidet enten stanses, eller sendes tilbake for ny behandling. FNF ønsker blant annet at utvidelsesplanene for steinbruddet vurderes i tråd med naturmangfoldloven.

STAVANGER: Håpet om jordkabel på strekningen mellom Krossberg og Lyngnes ved Hålandsvatnet sviner. I sommer vil NVE trolig være ferdig med konsesjonsbehandlingen av denne delstrekningen for ny kraftledning fra Stavanger, via Harestad til Rennesøy, Finnøy og videre til Strand. Politikerne i Stavanger kommune sa først ja til å dekke ekstrakostnaden for jordkabel på delstrekningen Krossberg - Lyngnes, men på grunn av stram økonomi ble det likevel ikke satt av penger til dette i budsjettet. Etter det Naturvernforbundet i Rogaland erfarer, regner Lnett med at utfallet ved det fuglerike Hålandsvatnet blir luftspenn. En detaljplan for kraftledning i lufta er derfor allerede under

Her ved Hålandsvatnet går det trolig mot ny høyspentledning i lufta. Foto: Espen Mills

utarbeidelse av Lnett. Forum for natur- og friluftsliv (FNF), som Naturvernforbundet i Rogaland er en del av, har tidligere uttalt seg om de nye kraftlinjene og mener at traseen bør legges som jordkabel. Dette vil gi minimalt med

inngrep i natur og landskap. Luftspenn medfører kollisjonsfare for fugl. Det skal gå to kraftlinjer over Hålandsvatnet, siden den gamle linja skal bestå inntil videre, noe som medfører at fuglene må forholde seg til flere ledninger på ulike høydenivå.

EIGERSUND: Naturvernforbundet i Dalane har sendt en purring til Eigersund kommune for manglende oppfølging av brudd på reguleringsbestemmelsene for industriområdet Svåheia. Kommunen er pålagt å påse at gjeldende reguleringsbestemmelser etterleves. Naturvernforbundet i Dalane konstaterer at kravet om utarbeidelse av skjøtselsplan for kystlyngheia i planområdet på Svåheia fortsatt ikke er oppfylt. Skjøtselsplanen ble vedtatt så langt tilbake som i 2010, og gjelder den delen av planområdet på Svåheia som er regulert til parkbelte og friluftsområde. I stedet er det plantet store mengder gran og andre fremmedarter ned mot friluftsområdet, som kan føre til at det

Granplanting på Svåheia ved Eigersund.

åpne landskapet vil bli erstattet av mørk og tett skog. Kystlyngheia er en utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven og klassifisert som sterkt truet. Rett skjøtsel er viktig for å bevare kystlyngheiene.

Fra årsmøtet som ble arrangert torsdag 26. mars.

Gjenvalg på fylkesårsmøtet

Naturvernforbundet i Rogaland fortsetter med samme styremedlemmer som i fjor. Det ble klart på årsmøtet i slutten av mars.

På årsmøtet, som fant sted i Inge Stenslands hus på Mostun natursenter, var 15 av fylkeslagets totalt 3050 medlemmer til stede. Flere av dem var fra lokallagene.

Den eneste endringen i styresammensetningen er at Roy Høibo fra Suldal erstatter Else Marie Svanæs som varamedlem. Det nye styret består av Erik Hammer, styreleder (ikke på valg), Kjetil Nilsen (gjenvalg for to år), Ingeborg Vrenne (gjenvalg for to år), Wenche Skorge (ikke på valg), Hugh Clarke (ikke på valg), Lena Forgaard (ikke på valg).

Varamedlemmer er Maria Sæbjørnsen (gjenvalg), Stein Johan Warland (gjenvalg), Roy Høibo (ny) og Randi Storhaug (gjenvalg).

Valgkomiteen for 2026 består av Erik Thoring (ny), Heidi Bjerga og Ellen Jepson.

Tre uttalelser

Under møtet ble det vedtatt tre årsmøteuttalelser om ulike tema. To av dem er det planen å fremme for landsmøtet til høsten. Disse handler om at bymarkene må sikres ved lov og at den eksplosive datasenter-veksten legger sterkt press på naturen. Den tredje uttalelsen omhandler den anbefalte traséen for ny firefelts E39 mellom Bokn og Bømlafjorden, som ifølge planforslaget vil medføre omfattende inngrep i urørt natur, skog, myrområder og landbruksarealer over en strekning på nesten 60 kilometer.

Årsmeldingen for 2025 forteller om nok et aktivt år for Naturvernforbundet i Rogaland. Besøkstall og arrangementer var likevel noe lavere enn året før. Vi hadde en grei vekst i medlems-tallet, og det økonomiske resultatet var langt bedre enn året før - med et årsresultat på 257.000 kr.

Det kom til ett nytt lokallag i 2025, i Vindafjord og Etne.

Behov for vern

Året viste ellers at behovet for naturvern er større enn noen gang. Stadige planer om ny kraftkrevende industri, blant annet vindkraft og datasentre, har fornyet trusselen mot rogalandsnaturen. Stortingsvalget og valgkampen i 2025 var nok et tegn på at det å ta vare på naturen ikke er et prioritert tema for dem som tar de store avgjørelsene. Bit-for-bit-nedbyggingen fortsetter dessverre med uforminsket styrke og det dukker stadig vekk opp nye små og store utbyggingsplaner som vil ramme naturområder.

Selve årsmøtet ble gjennomført på om lag en time. Etterpå var det servering og et innslag med temaet «Hvordan gjør vi en best mulig jobb for naturen i Rogaland?» Innledning var ved styreleder og daglig leder, med påfølgende samtale med gode og konstruktive innspill fra salen.

Bynær natur bør sikres ved lov

Bynær natur utsettes for stadig større press og bygges ned bit for bit. Samtidig medfører mer urbanisering økt behov for tilgang til gode friluftsområder rundt byene.

Naturvernforbundet har lenge arbeidet for vern av bynær natur. I 2015 vedtok landsmøtet uttalelsen «Vern bymarkene med egen lov», og i 2024 ble uttalelsen «Lovfestet vern av bynaturparker» vedtatt. Til nå har Markaloven vært en eksklusiv lov for bymarkene rundt Oslo. Forum for natur og friluftsliv Rogaland, Hordaland og Agder ba i en høringsuttalelse i 2024 om at Klima- og miljødepartementet starter en prosess for å gjøre prinsippene i Markaloven gjeldende for også andre bymarkeringer i landet.

På Sør- og Vestlandet finnes det i dag flere bymarkeringer og viktige friluftslivs-områder tilknyttet byene; blant annet bymarkene i Kristiansand og Arendal, Sørmarka i Stavanger, Sandnesmarka, Byheiene i Haugesund og Byfjellene i Bergen. I likhet med andre områder i Norge er bymarkene under et sterkt utbyggingspress, samtidig som de spiller en viktig rolle for friluftsliv, folkehelse og naturmangfold. Disse områdene har ikke kvaliteter som gjør dem aktuelle for vern etter Naturmangfoldloven.

Området ved Dalsnuten er en del av bymarka rundt Sandnes. (Foto: H.I. Sømme)

Etter et initiativ fra Naturvernforbundets lokallag i Sandnes gjorde årsmøtet i Naturvernforbundet i Rogaland nylig et vedtak som oppfordrer til utvidelse av virkeområdet for Markaloven. Vern ved lov er sterkere enn «vern» kun i kommunale planer. Ved å bruke loven framfor kommunale planer kan områder også vernes av hensyn til friluftsformål, og ikke bare naturverdier.

Årsmøteuttalelsen fra Rogaland skal fremmes for landsmøtet til høsten.

- Behovet for å sikre og bevare bymarkene er større enn noen gang og øker år for år. Naturvernforbundet i Rogaland oppfordrer derfor sentralstyret, i samarbeid med aktuelle fylkes- og lokallag, til å intensivere arbeidet for vern av bymarkene ved lov overfor regjeringen, heter det i uttalelsen.

Har forskerkasse til utlån

Når undervisningskapasiteten på Mostun natursenter er sprengt, fins det et alternativ. Skole- og barnehagegrupper kan ta turen til besøks-senteret og låne med seg sin egen forskerkasse.

- Vi synes det er veldig kjekt at vi får henvendelser fra skoler og barnehager som ønsker å komme til oss for å få naturveiledning, men har ikke kapasitet til å følge opp alle selv. Derfor har vi lansert tilbudet der grupper kan låne med seg en forskerkasse med utstyr som passer den type veiledning dere ønsker. Det blir da et selvstående opplegg der lærer eller førskolelærer selv forsker sammen med barna,

forteller Sissel Norheim, daglig leder for Besøkssenter våtmark Jæren, som holder til på Mostun.

Temaet kan være både fugler, småkryp eller humler, og besøks-senteret klarer kassen med et utvalg utstyr som gruppene kan bruke. Det kan være håver, samleglass, bestemmelsesduker, aktivitetshæfter, kikkerter, luper, oppgaveark og ellers annet som passer for tema og målgruppe.

Barnehagegrupper kan også be om å få komme og utforske den nye våtmarksutstillingen i Inge Stenslands hus. Her er det Kåre Kråke fra «Natur-oppdraget» som er guide og som gir barna oppgaver de kan utforske videre.

Besøkssenter våtmark Jæren har avdelinger med naturveiledning på tre ulike plasser; Mostun natursenter, Friluftshuset Kvasheim og Friluftshuset Orre.

Forskerkassen inneholder håver, samleglass, aktivitetshæfter, kikkerter, luper, og annet som passer for tema og målgruppe.

Rogaland har fått en ny grønn allianse

Rogaland grønn allianse er et samarbeidende nettverk av flere organisasjoner og forbund som har som hoved- eller delmål å verne om natur og bekjempe klimaendringer.

I mars ble den nye alliansen presentert under et arrangement i Inge Stenslands hus på Mostun natursenter. Rogaland grønn allianse skal være et samarbeidende nettverk av flere organisasjoner i Rogaland. Alliansen har utspring i Besteforeldrenes klimaaksjon og er dannet i samarbeid med Framtiden i våre hender, Greenpeace, Naturvernforbundet i Rogaland og Spire Stavan-ger, i tillegg til flere enkeltpersoner.

Den nye alliansen vil blant annet arbeide for å bidra til folkeopplysning og spre kunnskap rundt tema natur og klima og bygge kontakt med folkevalgte for å dele nyeste forskning og vitenskap. Et annet mål er å inspirere til handling for å bevare et levelig klima og en livskraftig natur.

Det er dannet lignende allianser andre steder i landet. Blant annet i Trøndelag, der denne grupperingen arrangerer både demonstrasjoner, konferanser og utøver politisk påvirkning.

Under presentasjonen av alliansen på

Alliansen har utspring i Besteforeldrenes klimaaksjon og er dannet i samarbeid med Framtiden i våre hender, Greenpeace, Naturvernforbundet i Rogaland og Spire Stavan-ger, i tillegg til flere enkeltpersoner. Her fra Stå Opp-arrangementet før valget i fjor. Foto: Foto: Lars Kristian Aalgaard

det åpne møtet på Mostun natursenter var det et foredrag ved statsviter, biolog og «klimapilot» Hauk Are Fjeld om demokrati, natur og klima. Hvorfor svikter demokratiet klimaet og naturen? spurte Fjeld i foredraget. Han viste til at klima- og naturkrisen

har avdekket flere svakheter ved dagens demokrati, slik som at industri- og utbyggingsinteresser ofte legger føringer for politiske beslutninger, og at de sosiale mediene bidrar til feilinformasjon og polarisering om klima- og miljøspørsmål.

MAGEPLASK FOR NYE NASJONALPARKER

Planene for flere nye nasjonalparker i Norge har stoppet helt opp.

Prosessen med å få på plass flere nasjonalparker i Norge har endt med et mageplask på grunn av kommunenes vetorett. De aller fleste områdene, blant annet alle i Rogaland (det eneste fylket som til nå er uten nasjonalpark), har falt ut av planene på grunn av kommunal motstand.

I 2021 ble det lagt frem forslag til åtte nye nasjonalparker, samt flere utvidelser av eksisterende verneområder. I dag er ingen av disse planene gjennomført, og prosessen har stoppet helt opp.

- Vern av nye nasjonalparker krever kommunal aksept. Det ble innført som en del av oppdraget for dette arbeidet i 2021, forteller fagdirektør for verneområdeseksjonen i Miljødirektoratet, Gunnar Kjærstad, til Naturvernforbundet.

Mange grunneiere er redde for restriksjoner, selv om det kommer penger til bevaring og skjøtsel. De påvirker kommunene, for å unngå vern. I andre land er det naturverdiene som styrer hvilken natur som blir vernet - ikke kommunestyret i de kommunene som denne naturen tilfeldigvis ligger i.

Plastmannen Leo med stor suksess på Jæren

Plast, natur og kultur for barn - funker det?

Vi snakker om «Den fantastiske plastmannen Leo». En musikkteaterforestilling om plastens velsignelse og forbannelse. Beregnet på de minste barna, typ første til tredje klasse. Forestillingen er laget av lærere ved Vågen vgs, med Ragnhild Thoring som regissør og manusforfatter og Olaf Leiros som skuespiller. Naturvernforbundet har stått for finansieringen og deltatt i utviklingsarbeidet. Premieren ble holdt på Mostun lørdag 14. februar.

Så til spørsmålet, funker det? Hvis man skal dømme etter reaksjonen fra publikum er svaret definitivt ja. Begeistringen og innlevelsen var upåklagelig blant de 200 unge elevene som så forestillingen på friluftshuset Orre i april. Forestillingen inngikk i et større undervisningsopplegg

Skuespiller Olaf Leiros som plastmannen Leo optrådte for 200 barn i friluftshuset på Orre i april. Foto: Erik Thoring

om plastforsøpling i regi av Jæren friluftsråd.

Musikkteaterstykket ble til på tross av en bunke med avslag fra private

stiftelser og offentlige myndigheter.

All kred til Stavanger kommunes kulturavdeling og Norges Naturvernforbund som sikret at «Plastmannen Leo» kunne gå til scenen.

STAVANGER KAFFEBRENNERI

KAFFE OG TE MED OMTANKE

- Økologisk spesialkaffe og utvalgte økologiske teer
- Lokalt brent i Stavanger
- Smak, kvalitet og håndverk

Bestill i nettbutikken - vi sender over hele landet.

CERTIFIED CARBON NEUTRAL
a service of **CLIMATE IMPACT PARTNERS**
Karbonnøytral sertifisert siden 2009

Nybrent kvalitet | Utvalgte teer | Lokalt brent

www.stavangerkaffebrenneri.no

Endret lovtolkning kan bidra til å redusere naturtapet

Gravemaskin ved Ullestadånå i Ryfylke. Foto: Arnfinn Nilsen

Statsforvalteren vil framover oppheve vedtak som har mangelfulle vurderinger knyttet til prinsippene i naturmangfoldloven. Det kan være et nyttig bidrag til å motvirke ytterligere naturtap.

Statsforvalteren i Rogaland har sendt ut et brev til kommunene i Rogaland som tar for seg tolkningen av naturmangfoldloven. Først ut med å sende brev til kommunene om tolkningen av denne loven, var Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Bakgrunnen for det var en sak om hyttebygging ved Larvik, der Statsforvalteren erkjente feil i saken og opphevet to vedtak som godkjente hytteutbygging i et naturområde.

Etter dette vil Statsforvalteren oppheve

vedtak som har mangelfulle vurderinger knyttet til naturmangfold-prinsippene. Endringene kommer etter kritikk fra Sivilombudet mot både kommunens behandling av hyttesaken i Vestfold og mot Statsforvalterens klagebehandling.

Sivilombudet fant ut at kommunene, i noen saker som ombudet har hatt til behandling, ikke har oppfylt kravene til saksbehandling i naturmangfoldloven og at statsforvaltere i noen tilfeller ikke har gjort en tilstrekkelig overprøving av kommunenes vedtak. Dette kom fram vinteren 2025.

Leder i Naturvernforbundet, Truls Gulowsen, uttalte den gangen til NRK at endringen fra Statsforvalteren burde ha kommet for lenge siden, men la til at han er positiv:

- Vi er veldig fornøyde med den tydeliggjøringen fra Statsforvalteren om at naturmangfoldloven skal følges uansett hvilken kommune man er i. Det er en type tydelighet som norsk natur trenger. Det sparer oss for masse klaging, og det sparer naturen for masse ødeleggelse.

Mangelfull vurdering av prinsippene i naturmangfoldloven vil trolig resultere i at Statsforvalteren i større grad kommer til å oppheve kommunenes vedtak.

- Statsforvalteren har forståelse for at kommunene kan oppleve etterlevelse av regelverket som krevende på grunn av ressursituasjonen i kommunene. Det er imidlertid betydelige fordeler ved å følge regelverket, påpeker Statsforvalteren i Rogaland i brevet som er sendt ut til kommunene i fylket.

Sto bak populært innslag på gjenbruksfestival

Lån av frø og snekring av fuglekasser var populære innslag da Naturvernforbundet i Rogaland også i år deltok på den årlige gjenbruksfestivalen på Tou i Stavanger.

Statsforvalteren i Rogaland har sendt ut et brev til kommunene i Rogaland som tar for seg tolkningen av naturmangfoldloven. Først ut med å sende brev til kommunene om tolkningen av denne loven, var Statsforvalteren i Vestfold og Telemark. Bakgrunnen for det var en sak om hyttebygging ved Larvik, der Statsforvalteren erkjente feil i saken og opphevet to vedtak som godkjente hytteutbygging i et naturområde.

Etter dette vil Statsforvalteren oppheve vedtak som har mangelfulle vurderinger knyttet til naturmangfold-prinsippene. Endringene kommer etter kritikk fra Sivilombudet mot både kommunens behandling av hyttesaken i Vestfold og mot Statsforvalterens klagebehandling.

Sivilombudet fant ut at kommunene, i noen saker som ombudet har hatt til behandling, ikke har oppfylt kravene til saksbehandling i naturmangfoldloven og at statsforvaltere i noen tilfeller ikke har gjort en tilstrekkelig overprøving av kommunenes vedtak. Dette kom fram vinteren 2025.

Leder i Naturvernforbundet, Truls Gulowsen, uttalte den gangen til NRK at endringen fra Statsforvalteren burde ha kommet for lenge siden, men la til at han er positiv:

- Vi er veldig fornøyde med den tydeliggjøringen fra Statsforvalteren om at naturmangfoldloven skal følges uansett hvilken kommune man er i. Det er en type tydelighet som norsk natur trenger. Det sparer oss for masse klaging, og det sparer naturen for masse ødeleggelse.

Mangelfull vurdering av prinsippene i naturmangfoldloven vil trolig resultere i at Statsforvalteren i større grad kommer til å oppheve kommunenes vedtak.

- Statsforvalteren har forståelse for at kommunene kan oppleve etterlevelse av regelverket som krevende på grunn av

På stand for Naturvernforbundet i Rogaland, fra venstre Hugh Clarke, Randi Storhaug, Ragnhild Thorning, Alfred Sandelson og Atle Kirkesola.

ressurssituasjonen i kommunene. Det er imidlertid betydelige fordeler ved å følge regelverket, påpeker Statsforvalte-

ren i Rogaland i brevet som er sendt ut til kommunene i fylket.

Det ble gitt bort 40 fuglekasser, som de som tok imot selv snekret sammen på festivalen.

Den gongen Rogaland var eit typisk ulveområde

Det er lenge sidan Rogaland var eit typisk ulveområde, men både gaupe og jerv kan ennå vera å sjå i fylket vårt.

I dag er dei fire store rovdyra i Norge, ulv, jerv, bjørn og gaupe, alle kategorisert som trua artar på den norske raudlista. Ifølgje Økokrim mottek politiet ei rekkje tips om ulovleg jakt på rovvilt. Men det er krevjande å vurdera det reelle omfanget og etterforska sakene, ettersom lovbrota ofte skjer i utmark med lite kontroll-verksemd.

I Rogaland blir det enkelte år sett ulv, men som regel blir dei raskt skotne. Fram til midten av 1800-talet, før utryddinga blei sett i gang for alvor, var Rogaland og særleg Jæren eit av dei store ulveområda i landet. I Hå kommune sin omtale av Synesvarden landskapsvernområde går det fram at det var bjørn og ulv på Jæren, og at det så seint som i 1850-åra var vanleg at ulvane gjorde store innhogg i saueflokkane. Sauene måtte derfor gjetast, både sommar og vinter. Barn og ungdom frå fattige heimar blei ofte sett til dette.

Det blei skote ulv lovleg i 2003 på Helleland, og i 2020 ved Moi. Når det gjeld ulven kan det framover bli enklare å fella denne arten også utan å ha godkjenning. Frå mars 2025 er ikkje ulv lenger «strictly protected» under Bernkonvesjonen. Nedklassifisering skjedd etter støtte frå Norge. Sp- politikar Trygve Slagsvold Vedum feira Bern-vedtaket med å seia at «Dette er ein stor siger for norske

Ulvane er det einaste rovdiret i norske skogar som samarbeider når dei jaktar. Foto: Gaute Henriksen

lokalsamfunn. Når har ulven same vernestatus som spissmus».

Ulovleg felling av ulv er uansett eit brot på naturmangfaldlova og rekna som miljøkriminalitet, men nedklassifiseringa under Bernkonvesjonen kan endra den offentlege oppfatninga av kor straffverdig felling av ulv er.

Bjørn og gaupe

På 1800-talet var det også bjørn i fylket vårt. Siste sikre bjørneobservasjon i Rogaland var då ein bjørn blei skoten i Suldal i 1908. Rykta seier at det også er skote bjørn i Rogaland i seinare tid, nært opp mot vår tid.

Gaupa var relativt sjeldan i Rogaland på 1800-talet. I 1992 blei gaupa freda i Sør-Norge, og i 1994 blei det innført kvoteregulert jakt. Gaupebestanden auka kraftig fram til midten av 1990-tallet, men nå er det mykje som tyder på at det igjen er færre gauper i Rogaland.

Når det gjeld jerv, har politikarane

bestemt at denne arten ikkje skal yngla i fylket vårt, sjølv om den streifar inn frå andre område. Periodevis blir det observert jerv i fylket vårt, og nokre år blir det skote eller «tatt ut» jerv av SFO.

Ørn og spekkhoggar

I Rogaland blir også kongeørn rekna som eit rovdyr. Den er totalfreda, men det kan bli gitt løyve til skadefelling. På grunn av mye sau har fylket vårt ei lang historie med forvaltning av kongeørn som rovdyr.

Dei siste åra har spekkhoggar blitt eit meir vanleg rovdyr i Rogaland. Denne kvalarten kjem hit vanlegvis på våren for å jakta niser, sel og sild. Spekkhoggarane i Rogaland er også blitt mistenkt for å jakta på villaks. Dette er ein populær og freda dyreart, og blir ikkje jakta på.

Ny jaktteknologi gir økt press på naturmangfoldet

I tidligere tider hadde dyr og fugler et vern i mørke og kamuflasje i dagslys. Dette er i ferd med å svekkes av teknologi og utvikling.

Nå jaktes det med hjelp av blant annet termiske (varmesøkende) kikkertene. Det fører til mer effektiv felling av dyr og fugler i naturen. Mørkets beskyttelse fjernes, kamuflasjens verdi svekkes og effektiviteten øker betydelig. Når dyrenes siste gjemmesteder oppdages, blir det samlede presset på naturmangfoldet intensivert.

- Folk spør hva som skjer, de hører skudd i mørket, blant annet rundt turstier, og er bekymret. De varmesøkende kikkertene bruker varmestrålingen og måler temperaturen i stedet for vanlig lys. Denne teknologien ser varme, men ikke alltid hele situasjonen. Jegerne kan dermed «spotte» dyra der de ellers ikke vil finne dem, og kan skyte uten å være nær nok til å vurdere situasjonen grundig nok, påpeker Lars Rune Hamre fra Moi, som er styremedlem i Naturvernforbundet i Dalane.

Han legger til at det som jegeren ser i kikkerten kan være av varierende kvalitet:

- Vi vet at jaktulykker skjer. Vi vet at det skytes husdyr ved feiltakelse, både sau, kyr og hest. Og hva med mennesker i terrenget? Den nye jakten i mørket er også en sikkerhetsdebatt, som det bør settes søkelys på.

Bruk og montering på våpen er underlagt bestemmelser. Men termiske spottere og håndholdte enheter som brukes til å lokalisere dyr er i praksis lett tilgjengelig. Begge deler kjøpes uten reguleringer over disk fritt. Da melder spørsmålene seg: Hvem skal håndheve regelverket? Hvordan skal bruken kontrolleres i praksis? Hvor går grensen mellom lovlig og ulovlig bruk?

De fleste andre land i Europa har ikke denne typen teknologisk jakt som nå er i ferd med å bli vanlig i Norge.

Hvis teknologi gjør jakten stadig mer effektiv, kan balansen i naturen forrykkes. Illustrasjonsfoto: Pexels

England skal riktig nok nylig ha gitt tillatelse til å jakte hjortedyr med termisk nattkikkert, men da med svært strenge regler. I Norge kan alle som har jaktlisens på hjortedyr bruke termisk kikkert uten større begrensninger.

Termisk kikkert på jaktrifle blir også sett på som en gavepakke til jegere med ulovlige hensikter. Jakt i mørket med lyddemper og termisk kikkert gjør tjuvjakten enklere. I mange land i Europa ønsker en å begrense den ulovlige jakten ved nettopp å forby bruk av termisk kikkert.

- Med nedbygging av villmark, flere veier, motorferdsel, jagende hunder, flere jegere og nå varmesøkende kikkertene og spottere som ser på lange avstander, står naturen tilbake som den store taperen, kommenterer Lars Rune Hamre.

Han viser også til at det i Sør-Norge er bekymring for bestander av elg og hjortevilt, med sykdom og underernærte dyr: - Flere peker også på press på rype og annet fuglevilt. Når spottere kan oppdage ryper og andre

fugler som trykker, og får de til å lyse opp som lypærer, bør enhver forstå at dette kan gå feil vei.

- Også rovvilt brukes som argument. Det sies at termisk teknologi trengs for rev og predatorjakt. Ja, det argumentet brukes. Men det brukes også til å legitimere en bredere utvikling. Det heter at vi skal høste av naturens overskudd, når naturen har tatt sitt. Nå vil en helst fjerne de dyreartene i naturen som forsyner seg av jaktbare arter, og ha alt selv. Hvis en teknologi, som opprinnelig er militær, gjør jakten stadig mer effektiv, kan balansen forrykkes. Det må vi våge å diskutere, legger Hamre til.

Ikke alt som er teknologisk mulig bør tas i bruk, påpeker Lars Rune Hamre: - Vi må se sammenhengene: mindre villmark, mer forstyrrelse, mer teknologi, mer egoisme og mer press. Er dette fortsatt jakt på naturens premisser? Eller har vi flyttet grensene for langt?

Hva er egentlig en hul eik?

Av Erling K. Sømme Kielland

Fellingen av et eiketre i Sandnes ble omtalt i Aftenbladet 25 april. Treet var vernet og tidligere registrert tilhørende gruppen hule eiker - en utvalgt naturtype. I tillegg er hule eiker rødlistet og knyttet til naturmangfoldloven.

Hva er en hul eik i naturvernsammenheng? Det er eiketrær som har en diameter på minst 63 cm. og tilsvarende omkrets på minst 200 cm. Samt trær med synlige hulrom og diameter på minst 30 cm og omkrets på minst 95 cm. Begge kategorier målt i brysthøyde (1,3 m)

Eiketrær utpeker seg som et treslag med mange interessante særtrekk og egenskaper i vår natur. Et flere århundre gammel tre kan være et imponerende og vakkert syn, ikke minst i åpent landskap, og vitne om alder og århundrer som kan gå 1000 år tilbake. Noen norske eiketrær kan være sa gamle. Dette er en verdi.

Men like viktig - hvor eldre de blir øker deres betydning for et stort antall rødliste arter, ja blir en «hot spot» for sopper, lav og insekter med avhengighet til levevilkår i både barker eller rødmolden i trestammen.

Eiketrær ved Barkeland i Suldal. Foto: Erik Thoring

Vernet av registrerte hule eiketrær omfatter også terrenget og omkretsen rundt treet. Avstanden hit blir ofte definert til 15 meter. Innenfor dette området kan flere tiltak være problematiske og kreve særlig tillatelse. Det kan gjelde sprengningsarbeid, nedgraving rør og kabler, veiarbeider, nye parkeringsplasser, kjøring av tunge anleggsmaskiner eller graving over treetts røtter. Dette og andre mulige skadetiltak skal i henhold til verneregulene vurderes når treetts «interesse» trues av samfunnets utfordringer og krav.

Som en avslutning på dette innlegget siterer jeg en klok betraktning på internett knyttet til eiketrær: «Som et av de mest holdbare trærne i naturen er eiken et symbol på lang levetid, styrke, holdbarhet og motstand. I denne sammenhengen blir eiken et metaforisk symbol på den enkeltes evne til å takle de utfordringer de vil møte på sin livsreise».

VIKTIG NATUR GÅR TAPT PÅ GRUNN AV MANGLENDE KUNNSKAP

Mange av kommunene har ikke et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når de beslutter å bygge ned natur, konkluderer Riksrevisjonen.

- Nedbygging av areal har en betydelig påvirkning på både naturmangfold og utslipp av klimagasser, sier riksrevisor Karl Eirik Schjøtt-Pedersen i en pressemelding.

Både omfanget og kvaliteten på kartleggingen av naturverdier og klimaeffekter er for lav til å gi ansvarlige myndigheter et godt grunnlag for naturforvaltningen.

Kommunene har et selvstendig ansvar for å etterleve nasjonale krav om å ivareta natur og redusere klimagassutslipp. Likevel har mange av dem ikke et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når de beslutter å bygge ned natur. Flere deler av virkemiddelapparatet synes å svikte.

Et kunnskapsbasert forvaltningssystem har vært et mål i 25 år.

- Fortsatt har ikke Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og distriksdepartementet sikret tilstrekkelig kunnskap om hvilken natur som går tapt. De har heller

ikke lagt godt nok til rette for informerte beslutninger i kommunene ved arealbruksendringer. Det er ikke tilfredsstillende, sier riksrevisor Schjøtt-Pedersen.

Riksrevisjonens beregninger viser at Norge har bygd ned arealer som har påvirket minst 317 kvadratkilometer med natur i perioden 2015-2025. 24 av disse kvadratkilometerne er natur Norge ønsker å ta særlig hensyn til.

- Betydelige arealer med natur har blitt bygd ned. En overvekt av nedbyggingen er irreversibel.

Velkommen til Norges største kjøpesenter for ombruk!

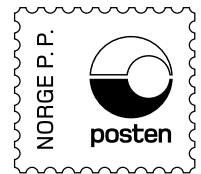

Vi elsker
deg som
relsker!

R:Elsk er ikke bare et kult sted å handle smart,
det er et senter for bærekraft og læring hvor vi ønsker
å inspirere deg til å ta grønne valg i hverdagen.

Du finner oss rett ved Kvadrat i Porsmyrveien 3, på Lura.

Våre åpningstider er:
Mandag - fredag: 10.00 - 20.00
Lørdag: 10.00 - 18.00

Slik kan du støtte vårt arbeid!

Bli naturvernfadder ved å sette inn et fast månedlig beløp på vår
giverkonto nr. 3201 41 63327

Takk for at du støtter
naturvernarbeidet i Rogaland

Hold deg oppdatert om vårt arbeid og våre tilbud!

Våre medlemmer får
nyhetsbrev om lag hver
14. dag til sin mailboks.